

Kulturparken Nor

Nor Herregaard,
Schüsslers vei 40
2211 Kongsvinger
post@kulturparkennor.no
www.kulturparkennor.no

GAMLE Hus & Hager

Inspirasjon Informasjon Ekspertsvaer Restaureringstips

*Herregård
på Kongsøyen*

NORSKE
JERNOVNER

*Liten perle i
Stavanger*

Flotte

DØRER

ønsker velkommen

JUGENDSTILEN

BYGÅRD I VAKRE

Alesund

Kulturparken Nor består av:

Nor Herregaardsmuseum, Arneberg Stasjon, Nor Scene og Sentiment Lounge.

Eiendommen er privat, og har kun adgang for publikum ved annonserte konserter eller arrangementer. Se forøvrig: www.kulturparkennor.no

Nor Herregaard ble tegnet og bygget av arkitekt og byggmester Johan Heinrich Günther Schüssler i årene 1858-59 som hovedsete for Godseier Arne Lunderbye fra Eidskog.

Bygget er et meget godt bevart eksempel på tidlig sveitserstil i Norge, og var Schüsslers andre byggeprosjekt på Kongsvinger - det første var Rolighed i Øvrebyen, senere fulgte enn rekke andre markante praktbygg i distriktet, bl.a. Overud, Gjøsegården, Nesteby, Middelskolen, Mølla, Kongsvinger bad og Kongsvinger stasjon. Men mest kjent var Schüssler for sine kirker, stasjoner og herregårder. Interiørene er nå pietistisk restaurert tilbake til original stand, og gir et sjeldent bilde av et norsk herregårdsinteriør med klar blanding av senempire og sveitserstil.

De historiske samlingene er utlånt av Kulturhaven Private Museum. Du kan også oppleve vår permanente historiske utstilling - "Fra Noer Gods til Kulturparken Nor". Stedet er blitt et yndet fotoobjekt for film og fotooptak både for interiør og presseorganer.

Godsekspedisjonsbygningen fra Arneberg stasjon ble bygget av Schüssler, og flyttet hit i 1996 da Arneberg stasjon ble revet. Bygget utgjør nå en del av Schüssler museet her i Schüsslersvei.

Nor scene presenterer både åpne og lukkede konsert og kultur arrangementer og Sentiment Lounge er vårt senter for sanselige inntrykk.

Parkanlegget er under utvikling og skal ferdigstilles i løpet av de nærmeste årene.

Det er en glede å få ta vare på dette huset...

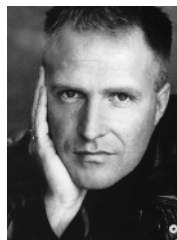
Ildsjelene i Kulturhaven er:

Jan W. Schüssler

Jan er primus motor og prosjektleder for alle Kulturhavens aktiviteter. Jan startet sin karriere som barneskuespiller i film og på fjernsyn allerede på 70-tallet. Men ble først rikskjent på 80-tallet som Norges første internasjonale toppmodell på herresiden med base i byer som London, Paris og LA, hvor han preget motemagasiner, reklamefilmer og catwalks for noen av verdens fremste designere og mediehus. Jans selvbiografi fra denne tiden har blitt tilrettelagt for film i samarbeide med United Media i London. Men du kjenner sikkert også Jan som programleder for sine mange TV og radio serier på 90-tallet, men også som "trendekspert" fra så vel TVN, TV 4, TV2 og Radio P4. Jan har også de siste 25 årene produsert et utall konserter, turnéer, show og TV-programmer, og er også arrangør av motebransjens store prisutdelingsgala "Fashion Awards".

Boken om Kulturhaven er Jans andre bok, han skrev i 1995 også boken "Kunsten å kle seg".

De siste 12 årene har han også bygget opp sitt eget teater-produksjonsselskap i London. Han har hentet over flere Engelske teaterproduksjoner og artister til Norge. Jan er som leder for Kulturhaven privat museum, ansvarlig for et 20-talls historiske bygninger både i Norge, Sverige og England. Men Nor stiller i en særklasse, fordi det er Jans oldefar som både har tegnet og bygget praktbygningen som Kulturhaven så pietetisk har restaurert de siste årene.

Kjetil Strandabø

Kjetil er kunstner og bygningsvernsaktivist.

Han er utdannet blomsterkunstner og designer i England, med lang fartstid både som dekoratør og settdesigner. Kjetil er ansvarlig for magien og krydderet som er noe av det mest særpregede ved totalopplevelsen i Kulturhavens eiendomer, Nor er intet unntak. Han er også ansvarlig for all tilrettelegging og styling ved de mange interiørfotograferingene, samt ved konserter og selskaperligheter.

Til daglig er Kjetil prosjektleder for Kulturhavens øvrige konserter og show i Norge.

Schüsslerstuen...

Opplev vår historiske utstilling:

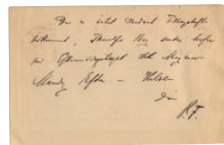
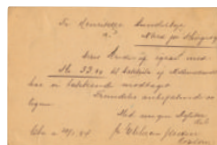
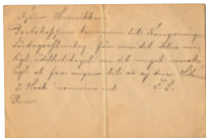
*...Fra Noer Gods
til Kulturparken Nor...*

...Fra Noer Gods til Kulturparken Nor...

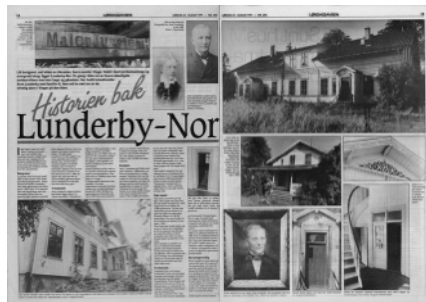

Noer har i de senere år vært kjent som Lunderbye Nor, men bærer nå navnet Kulturparken Nor.

I alt 75 brevkort adressert til familien Lunderbye på Noer, gir et godt innblikk i dagliglivet. Her fortelles om alt fra trelastforretninger, gjester og reisende til fruens kjole og hattebestillinger fra hovedstaden. Her vises noen eksempler, disse er utlånt av Wenche Hervig - oldebarn av Henrikka og Arne O. Lunderbye.

Faksimile av artiklene som Even Finsrud skrev på 1990 tallet. Det var hans arbeide med disse som førte til oppmerksomhet rundt rivesaken og kontakt med de øvrige verneinteressene som bidro til å bevare stedet.

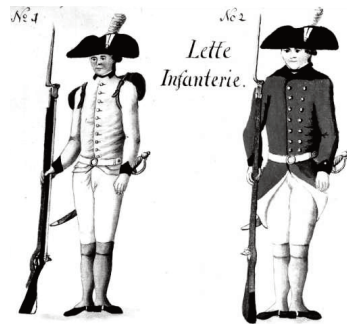

Nor Gårdene

Dramatikk som brann, krigshandlinger, oversømmelser og konkurs, har aldri vært mangelvare på Norsenga, hvor gården Nor tidlig ble delt, og fikk navnene Nor Østre og Nor Vestre. Det har vært drevet både gårdsdrift, skystasjon, fergefart og tømmerlast her gjennom århundrene. Allerede i stiftsboken fra 1574, omtales handel og skifteforretninger ved Nor gårdene.

I 1644 ble begge Norgårdene nedbrent av svenske styrker og igjen den 19. april 1808 beordret kommandanten ved Kongsvinger festning all bebyggelse på Nor Vestre nedbrent, fordi bygningene lå i skuddlinjen under den store konflikten med svenskene i årene 1808 til 1809. Senere måtte festningen betale erstatning og gården ble deretter delvis bygget opp igjen.

Eierskiftene har vært mange og hyppige, ikke minst grunnet den strategiske beliggenheten eiendommen har hatt gjennom mange ulike epoker. Blant tidligere eiere finner vi navn som Anker, Lowzow og senere den kjente oberstløytnant Andreas Samuel Krebs. Han forpaktet Nor Vestre en tid til det Ankerske Fideikommis som allerede fra 1807 benyttet området som veltrepstun for tømmer fra sagene i distriktet. Både Thorvald Meyer og Lorentz Rynning har drevet sagbruk og høvleri ved dette strategiske sted hvor de store skoger møter Norges største tømmerfløtningselv. Ved Nor gårdene var det også fergested med skysskaffer, gjestgiveri og ved området lå også den strategiske Nor Skanse og kirke.

På 1830 og 40- tallet var Nor Vestre eiet og drevet av den driftige Jørgen Schjølberg, men i 1857 solgte Schjølberg hele anlegget til S. J. Gjems og sakfører Henriksen for 8000 spesidaler. Året etter videresolgte disse Nor Vestre til skogbrukseier Arne Olsen Lunderby fra Eidskog, for 11500 spesidaler. Lunderby hadde slått seg opp på skogdrift og trelast, og blitt en av distriktets mest velstående menn. Lunderby hadde store planer for eiendommen, og allerede samme år ble distriktets nye tyske arkitekt og byggmester Johan Heinrich Günther Schüssler, kontraktfestet for å bygge det herskaps hus Lunderby ønsket seg som hovedsete for seg og sin familie. Schüssler hadde nettopp fullført byggingen av Rolighed på oppdrag fra Kjøpmann Rynning. Bygget skulle senere bli distriktslegebolig for Dr. Juel, far til Dagny Juel. Lunderby ønsket seg en lignende, men større hovedbygning.

I perioden 1858 til 1859 reiser praktbygget seg, sammen med et betydelig gårdsanlegg med driftsbygninger, stabbur, ishus og parkanlegg. Parken strekker seg helt ned til elven, med både lysthus, dukkestue og gåsedam. Ved ferdigstillelsen av dette praktanlegget hadde Arne O. Lunderby et representativt hovedsete for sin omfattende skogsvirksomhet som strakte seg langt innover i Sverige. I korrespondansen fra disse årene både omtales og tiltales han derfor som Godseier Lunderby på Noer. Noer er trolig en annen skriftsform for Nor, som betyr mindre elveos der en bielv renner ut i hovedelven. I dette tilfellet refererer stedsnavnet til den lille bielv mellom Vingersjøen og Glomma, som renner ut mellom Nor Skanse og de gamle Nor gårdene.

Godseier Arne O. Lunderbye

Fru Henriikka Lunderbye - født Blehr

Godseieren.

Arne Olsen Lunderbye ble født i 1822 i Eidskog, og giftet seg i 1849 med den 26 år gamle Dorothea Selmer fra Ringerike. Sammen fikk de i årene 1850 til 1865 de syv barna – Johan Oluf – Alf Christian – Herlof D'Vinker – Arna Dorothea – Carl Elias – Rolf Guttorm (dør 2 år gammel) – og i 1865 får de sitt siste barn Rolf Daniel.

Men lykken skulle ikke vare, Arne O. Lunderbye ble virvlet inn i det såkalte "Kongsvinger krakket", hvor flere av byens kondisjonerte herrer hadde kausjonert for hverandre i tråd med tidens store tro på fremtiden. Men 1860 årene ble langt hardere arbeidsår enn forventet, og når den ene røk, fulgte fort de andre etter, nærmest som en dominoeffekt – et resultat som ble katastrofalt for mange - deriblant Arne O. Lunderbye. Jonas Lie omtaler dette krakket i romanene "Malstrøm" og "Et Samliv". Som en kuriositet kan nevnes at både Byggmester Schüssler og Arne O. Lunderbye omtales i disse romaner av forfatteren som selv ble trukket inn og tapte store penger i dette krakket. Arne O. Lunderbye hadde kausjonert for John Collet Brødesen på Odals Værk, og Lunderbye gikk derfor konkurs i 1867. Ved auksjonen ble anlegget solgt til grosserer N. O. Young fra Christiania. N. O. Young var sønn av Jørgen Young som Youngsløkka, senere best kjent som Youngstorget i Oslo er oppkalt etter.

Men Lunderbye var en meget sterk og driftig herre, og allerede i 1873 klarer han å kjøpe tilbake store deler av eiendommen for 11000 spesidaler. Han flytter tilbake til Noer. Men året etter dør hans kone Dorothea av en mystisk sykdom og han sitter igjen som enkemann i en alder av 52 år. I 1875 gjør han så skifte for å gifte seg igjen, og verdien av hans samlede eiendommer takseres da til 136.783 spesidaler – en meget anseelig sum. Dette året gifter Arne O. Lunderbye seg med den 34 år gamle Henriikka Cathinka Blehr. Hun er søster til statsminister Otto Blehr og tante til Dagny Juel. Hun er en driftig og aktiv kvinne, og er utdannet i Sveits. Den nye fru godseier Lunderbye engasjerer seg aktivt i sin mands forretninger, er opptatt av kvinners rettigheter og driver en utvidet sportslig aktivitet. En av hennes favorittromaner er "Et Dukkehjem" av Henrik Ibsen. Fruen får sine hatter og kjoler levert fra hovedstaden, og er meget nøye med både hushold og utseende.

I perioden 1876 til 1880 får de 4 barn – Margit – Arne – Erling og Leif. 1870 og 80 årene er preget av fremgang og ny familielykke, men også dette får en brå slutt da Arne O. Lunderbye dør 15. mai 1892, 70 år gammel. Enkefru Henriikka blir boende på Noer i et par år, men oppgjøret med barna fra første ekteskap er både bittert og komplisert, og allerede i 1895 flytter derfor enkefruen til Frognerveien 29 i Christiania, hvor hun levde av "sine midler" frem til sin død i 1926.

Arne O. Lunderbyes sønn fra første ekteskap Rolf Daniel sitter i en periode igjen med selve herregården, men selger etter hvert til L.O. Rolstad fra Kongsvinger og blir selv senere distriktslege i Eidskog. Etter hvert er verdiene gradvis stykket opp og tidene i kraftig omveltning. Da jernbanen kommer til Kongsvinger i 1862, er denne en betydelig livsnerve, men senere utvides linjenettet gjennom parkanlegget til Noer. Den strategiske beliggenheten gjør også at presset på arealene både fra Kongsvinger Kommune, jernbanen og private interesser stadig spiser av godsets gamle arealer.

I 1915 brenner driftsbygningene ned til grunnen, og familien Rolstad sitter igjen med en stadig vanskeligere situasjon.

Dr. Rolf Lunderbye med fru, trolig fotografert i salongen på Noer i 1890 årene. Foto utlånt av Klara Lunderbye.

Foto viser hovedbygningen under ombyggingen som NSB foretok i 1921.

Hovedbygningen fikk sitt "tommerosestrøtt". Fotografert i 1991 av Even Finsrud.

I 1917 aksepteres et tilbud fra jernbanen om kjøp av selve gårdstunet og den resterende bygningsmassen, inkludert hovedbygningen.

I 1920 årene fraselges ytterligere arealer til næring og villabebyggelse og i 1921 bygger NSB om hovedbygningen til leiligheter for jernbanens ansatte. Jernbaneanlegget utvides etter hvert og hovedbygningen går gradvis igjennom flere særlige ombygginger, og ender til slutt som hybelhus og arbeiderbolig for NSB.

I 1986 er det nesten slutt, da er kun en kvinnelig beboer igjen i det "kummerlige" hybelhuset, og i 1988 blir det vedtatt riving etter ønske både fra NSB og Kongsvinger Kommune. Men den driftige arkitekt og lokalhistoriker Jørgen Motzfeldt protesterer og klarer å få rivetiltalsen midlertidig trukket tilbake. Den tidligere stasbygningen sover nå sin "tommerosesovn", i det stadig mer tettvokste krattet. Blant stedets "løse fugler" byr bygningsvraket på midlertidig og gratis overnatting, blant glasskår, søppel og grafitti..... Men så i 1991 nærmer det seg igjen slutten, Kongsvinger Kommune vedtar i samråd med NSB riving ved brannøvelse – tomtearealene skal benyttes til godsterminal for NSB...

Graffiti motiv fra hovedbygningens interier i 1991.

Kamp og redningsoperasjon.

Rivevedtaket vekker sterke reaksjoner, og verneinteresserte begynner å snakke sammen – nå må noe gjøres!

Den unge lokalhistoriker og journalist Even Finsrud skriver en serie artikler om den gamle herregårdens arkitekt og historie, og kontakter med dette etterkommerne til arkitekt og byggmester Schüssler ved barnebarn Johan E. Schüssler. Finsrud vil ha kommentarer til rivingen. Dette resulterer raskt i at Byggmester Schüsslers Venneforening etableres som kamporgan for vern av bygget, Jan W. Schüssler holder et flammende protestinnlegg om historieløshet og kulturvandalisme for Kongsvingers kommunestyre – dette gjør inntrykk. Godt støttet av arkitekt Jørgen Motzfeldt, fungerende kultursjef Ulla Bjørnsjø, daværende styreleder ved Kongsvinger Museum Steinar Grobøl og LHL Kongsvinger ved May Søsterud, klarer fam. Schüssler og Finsrud å stoppe rivevedtaket.

24. oktober 1991 etableres "Stiftelsen Lunderbye Nor" som i samarbeid med Kongsvinger Kommune, skal stå ansvarlig for restaurering og tilbakeføring av hovedbygningen til 1859 standard – så langt dette er praktisk mulig. Schüssler og Motzfeldt forhandler først fram en avtale med NSB, hvor hovedbygningen avstås ved punktforavtale. Senere reforhandles dette og NSB avstår ytterligere 7 mål tomteareal til Stiftelsen Lunderbye Nor. Denne stiftelsens første styre ledes av Stig Fonås for Kongsvinger Kommune og består for øvrig av representanter for de ulike lag og foreninger som har bidratt til bevaring av bygningen. I perioden 1992 til 1996 totalrehabiliteres hovedbygningen for 7 millioner statlige, kommunale og private midler. Etter hvert som hybler fjernes kommer den originale rominndelingen igjen til syne med både takornamenter, dører og gulvmalerier inntakt.

Forfallet var i 1991 meget omfattende og den tidligere stasbygningen var et bedrøvelig syn.

Hovedbygningen under restaurering i 1993.

I perioden 1992-1996 total rehabiliteres eiendommen, her lettes fasadearken opp til originalt nivå.

Hovedbygningen fotografert våren 1996
-Åpning av stiftelsen Lunderbye Nor finner sted 7. juni 1996.

Proessen fungerer både som arbeidsmarkedstiltak og opplæringsfasilitet innen gamle håndverksfag.

Det produseres også et dokumentar program for TV N om prosessen.

Etter hvert som kostnadene øker trenger stiftelsen flere bidragsytere.

Det blir derfor besluttet at stedet ikke bare skal være et kultursenter, men også et flerkulturelt senter med norskopplæring for Flyktningehjelpen. Flere rom i bygningens andre etasje gjøres derfor om til klasserom. Hovedbygningen skal også romme faste lokaler for LHL Kongsvinger, Frivillighetsentralen og arbeidet mot rusmisbruk. I tillegg til dette skal bygningens første etasje huse selskapslokaler i stiftelsens regi.

Det mangfoldige kulturhuset åpner 7. juni 1996 etter en lang og komplisert restaureringsperiode. Arbeidet har også omfattet demontering, flytting og gjenoppføring av den rivningsstruede godsekspedisjonsbygningen fra Arneberg Stasjon på eiendommen. Denne er også opprinnelig oppført av Byggmester Schüssler. Men tross for velmente festaler og gode intensjoner, er interessene for spridende og Stiftelsen mangler en helhetlig, felles visjon. Allerede i 1999 går det nesten galt – stiftelsen står på konkursens rand. Ildsjelen Even Finsrud varsler nok en gang familien Schüssler i Oslo og det gjennomføres et omfattende frivillig dugnads-arbeide med refinansiering, driftsomslegging, store utendørskonserter med blant annet Wenche Myhre og Jahn Teigen samt både moteshow og flauraustilling.

Dette gir driften en etterlengtet ny giv – og senere gjør Irene Linnas som styreleder fra Kongsvinger Kommune et tappert forsøk på å få stiftelsens økonomi og drift på rett vei. Men Kongsvinger Kommune beslutter i 2001 å oppløse Stiftelsen Lunderbye Nor – til dels mot styrets ønske.

Kongsvinger Kommune overtar deretter hele eiendommen vederlagsfritt. Hovedbygningen går nok en gang en ublid skjebne i møte, og blir salderingspost for kommunale innsparinger og festlokale for nær sagt hva som helst – alt fra russekro til materiallager og loppemarked - ikke rart at forfallet raskt melder seg igjen.....

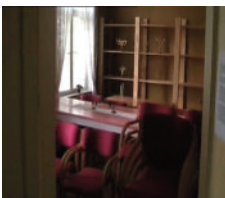
Konsert plakaten fra Juni 1996.

Kongsvinger Kommune innsar etter hvert at dette ikke kan fortsette, bygningen har ikke engang hatt grunnleggende vedlikehold siden 1996, og vinteren 2009 bestemmer Kongsvinger Kommune seg for å selge hele eiendommen.

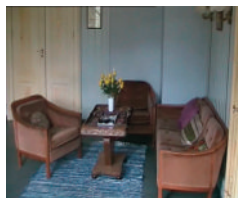
Men markedet er ikke interessert i det problemomspunnet objekt som legges ut for salg med overskriften:

“Forsamlingslokale med kontortilgang og oppussingsbehov.....”.

Etter en gang kontakter ildsjel Even Finsrud, familien Schüssler i Oslo. Håpet er at disse kan være aktuelle kjøpere av eiendommen. Slik starter den politiske drakampen som skulle vare et helt år – før Jan W. Schüssler og Kjetil Strandabø i Kulturhaven Private Museum AS formelt gjennom den nye Stiftelsen Nor den 15. januar 2010 overtar Schüsslersvei 40. Stiftelsen Nor har som oppgave å forvalte hele eiendommen på best mulig måte, samt å fortsette og videreføre rehabiliteringen av hovedbygningen der prosessen i realiteten stoppet opp halveis etter åpningen 7. juni 1996. Rom for rom tilbakeføres hovedbygningen til sitt opprinnelige utseende, med tidsriktige interiører, farger, møbler, historiske foto og kunst. Bygningen vil være en tidskapsel fra “Kongsvingers glanstid” – med dette mener vi 50 årsperioden fra 1854 til 1905. Samtidig vil eiendommen heretter fungere som et levende privat kulturhus og parkanlegg under fellesbetegnelsen “Kulturparken Nor”. Her vil de sanselige opplevelser stå sentralt - men våre gjester skal også kunne stoppe verden et øyeblikk og gi rom for ro og ettertanke.

Hjemmesalongen som materiallager juli 2009.

Hallen i en kommunal institusjon juli 2009.

Lunderbye Nor til salgs som "forsamlingslokale" juli 2009.

Fra kjøpstad til unionsoppløsning - 1854 til 1905.

I 1854 får festningsbyen Kongsvinger status som kjøpstad. Med sin strategiske beliggenhet under unionstiden ved de dype skoger, nær svenskegrensen, har byen en sentral historisk betydning både økonomisk og politisk. Dette innebærer en rivende utvikling for stedet, med påfølgende byggeboom og befolkningsvekst. Den nye kjøpstaden tiltrekker seg også pengesterke investorer fra både Christiania og distriktene omkring. Optimismen er stor, ikke minst når jernbanen kommer til byen i 1862.

Kongsvinger ca 1900. Schüsslers mølle og sagbruk til høyre i

Brugata ca 1910. Foto Olga Christoffersen. Gruetunet museums

Schüsslers privat bolig - nåværende Storgt. 2

Mølla ble dessverre revet på 1970 tallet. Foto Norsk Folkemuseum.

Interier foto fra sagbruket. Ca 1900. Foto Norsk Folkemuseum.

Arkitekten

Hit kommer i 1857 også den 22 år gamle arkitekten Johan Heinrich Günther Schüssler, som naturligvis ser at dette distriktet vil ha et stort utbyggingsbehov i flere år fremover. Han er født i Mehrstedt i Thüringen i Syd Tyskland i 1835, og har gjennom sine svennevandringar arbeidet seg gjennom Tyskland og Danmark til Norge og Drammen. Han bestemmer seg etter en periode i Drammen og Stavanger, for å reise til den nye kjøpstaden ved svenskegrensen hvor han altså får borgerskap i 1857. Hans "wanderbuch" forteller den detaljerte historien om hardt arbeid og personlig utvikling. Mannen skal vise seg å få en meget stor påvirkning på byens videre utforming, både som arkitekt og byggmester. Men også som mangeårig medlem av bygnings og regulerings kommisjonen.

Schüssler bygget brogården med sidebygninger, som privatbolig for seg og sin familie og drev her også både Vinger sagbruk og mølle sammen med grosserer Hærdahl.

Schüssler må ha vært meget driftig, for et av hans første lokale oppdrag blir både å tegne og bygge "Rolighed", dagens Kvinneuseum. Deretter fulgte altså Noer som i vår tid er best kjent som Lunderbye Nor.

Johan Henrich Günther Schüssler 1835-1898.

Rolighed. Foto kvinneuseet.

Vennersberg - dessverre brent.

Bæk - Elverum - et praktkeмпplar på Schüsslers arkitektur, desverre rovet.

Middelsskolen.

Søndre Tråstad ble desverre nedbrent ca 1968.

Gjøsegården.

Før siden død i 1898, rakk Schüssler å bygge et imponerende antall markante bygg i distriktet. Her kan nevnes f.eks. Kongsvinger Stasjon, Sander Bru, samtlige stasjoner på Grunseth Aamodtbanen, Urskog Hølandbanen og Solørbanen til og med Flisa. Schüssler hadde lært om jernbanebygging under byggingen av Randsfjordbanen. Men han bygget også f. eks.: Middelsskolen, Vinger sagbruk mølle, Hamar Katedralskole og Lillehammer Bryggeri sammen med i alt 12 kirker over hele Østlandet.

Men mest spesielt er Schüsslers omfattende betydning for byggingen av de mange storgårder og gods for datidens kondisjonerte herrer. Foruten driftsbygningene på Odals Værk har Schüssler tegnet og bygget både Rolighed, Overud, Nesteby, Gjøsegården, Vestre Berger, Søndre Tråstad, Vennersberg, Bæk, Søndre Haneborg etc. i tillegg til Noer.

Hoffdamens vinterslott Bjerke Opaker i Grus.

Schüsslers mange praktbygg preger den dag i dag Kongsvinger distriktets utseende. Dette bærer vitnesbyrd om kvalitet og solid håndverk.

Arkitekt Schüssler omtales ofte som en av de sentrale bidragsytere i forbindelse med Sveitserstilens inntreden i den Norske byggeskikk. Han fremheves for dette arbeidet både i Norsk kunstnerleksikon, Norsk arkitektleksikon og via riksantikvarens fokus på norsk arkitektur historie.

Vi er meget begeistret over at et av hans byggverk nå vil huse både informasjon om hans arkitektur og byggeskikk, samt om Kongsvingers helt spesielle posisjon i denne perioden.

Søndre Haneborg.

Reverud stasjon med godssekpedisjonsbygg - identisk med det som er flyttet hit til museet fra Arneberg stasjon. Stasjonsanlegget er typisk for de mange stasjonene Schüssler bygget.

Urskog kirke

Vestre Berger.

Kongsvinger stasjon.

Periode motiv fra Nesteby.

Nesteby.

Dronningsomrene

Kongsvinger tiltrakk seg i perioden 1854 – 1905 en rekke av datidens mest markante skikkelser innen både økonomi, kunst og kongelige kretser. Disse var datidens trendsettere innen både arkitektur, næringsutvikling, politikk, interiør, kunst og musikk. Her kan nevnes sentrale navn som Th. Meyer, Jonas Lie, Erik Werenskiöld og Dagny Juell som bare er noen få av de viktige aktører som bidro til å sette sitt preg på dette eksklusive miljøet.

Dikteren Aasmund Olavsson Vinje gir i diktet "Ferdaminni" uttrykk for sin begeistring:

"Der var gjæstmildt paa desse store velbygdte og for det meste veldyrkede gardane, der eg var so heppen at vera kjend og koma inn; og var eg ikki kjend, so gjorde eg meg liksom kjend og fann meg til eit og annat for at koma inn der, som det saag ut til at vera nokot at siga og røyna. Der er hus og husbund som i dei stautaste bygardar og paa Skinnarbøl i jaderen er det no reint som paa ein kongsgard".

Denne siste hadde Vinje helt rett i. Den mest eksotiske av Kongsvinger distriktets mange fargerike gjester var utvilsomt Dronning Sophie som etter et lengre besøk på Øverud hos Rittmester Th. Meyer sommeren 1888 ble begeistrert for distriktets helsebringende friske luft og vann, samt vakre natur og stillhet. Hun besluttet å omgjøre det rosa slottet Skinnarbøl til kongelig sommerresidens i perioden 1892 til 1904.

Her fikk hun flere ganger besøk av sin mann, Kong Oskar II, samt av sine barn, deriblant Prins Eugen som var kunstmaler. Han har forevigeit flere vakre motiver fra distriktet gjennom sine mange malerier fra somrene ved Vingersjøen. Flere av disse er i dag utstilt ved Waldemars Udde i Stockholm. Det er ingen tvil om at Kongsvingers status og tiltrekning i denne perioden var betydelig – etter hvert også som helsebringende kursted, ikke minst takket være Dronning Sophies mangeårige tilknytning til byen. Blant annet av denne grunn tegnet i 1893 Schüssler Kongsvinger badeanstalt og kurbad, hvor faktisk Rolf Lunderbye var første leder. Det var et fargerikt skue hver gang Dronning Sophie og hennes følge ankom Kongsvinger stasjon i den 20 meter lange Kongevognen fra Stockholm. Her ble hun hilset velkommen av byens mest prominente borgere og hundrevis av skuelystne, med hurrarop, flagg og blomstertynt. Ferden gikk videre fra stasjonen forbi de store gårder og gods og til "sommerslottet" Skinnarbøl. Det var ved disse anledningene vanlig at de store gårdene hilste Dronningen velkommen langs rutene med blomster, flagg og hurrarop – Noer var intet unntak.

Følgene av det store Kongsvinger krakket i 1867 var tilbakelagt, og Kongsvingers handel og sosiale liv blomstret igjen utover i 1870, 80 og 90 årene. Selv om noen perioder var vanskeligere enn andre, ville "alle" være med å ta del i utviklingen. Tømmer og trelast var selvfølgelig bærebjelken sammen med jordbruk, og annen næringsutvikling på stedet. Selskapslivet blomstret, og det mangler ikke på beskrivelser av store vinterball med tilhørende kanefart, samt av de store hageselskaper om sommeren med fargerike gjester og dertil konversasjon.

Men Kongsvinger var også et av arnestedene for den moderne norske kvinnefrigjøring, her stod miljøet rundt Thomasine Lie og Dagny Juell sentralt, noe Kvinnemuseet på Rolighed tydelig vitner om. I kunstner kretsene rundt den såkalte "Christianiabøhemmen" var Kongsvinger et yndet reisemål for motiver og inspirasjon. En av de mest spennende er definitivt maleren Gerhard Munthe som besøkte byen i 1894 og forevigeit flere gatemotiver fra Øvrebyen i Kongsvinger. Erik Werenskiølds mange kjente motiver fra Kongsvinger traktene er også en viktig kunstnerisk arv fra denne perioden.

Men ingenting varer evig og med unionsoppløsningen i 1905 vokser en ny tid og en ny nasjon frem, og med dette reduseres også Kongsvingers strategiske og politiske betydning. Tiden for de store herregårder og husholdninger er også på vei ut, og like rettigheter for alle er den nye politiske dagsorden.

På mange måter forteller historien om Arne O. Lunderbye's Noer, også historien om samfunnsutviklingen i Norge de siste 150 år.

Vårt ønske er å bidra til å holde historien levende for kommende generasjoner, samt å bidra til å gi våre gjester en sanselig og estetisk opplevelse.

Velkommen til Nor.

Utstillingen er finansiert og produsert av "Kulturhaven private museum as" for Stiftelsen Nor.

Med takk til Kongsvinger Kommune, Roger Normann og Johan E. Schüssler - spesielt takk til Even Finsrud - Nor hadde ikke vært her i dag uten deg...

Dronning Sophie fotografert i haven på Skinnarbøl i 1890 årene.
Foto prins Eugen - Waldemars Udde.

Hevvebygningen på Øverud 1900. Bygningen er i dag vesentlig ombygget.

Skinnarbøl 1894. Foto Norsk Folkemuseum.

Dronning Sophie og Prins Eugen med følge ankommer hovedbygningen på Skinnarbøl

Bildet er fra bad- og kuranstalten i Øvrebyen, tegnet av Schüssler og oppført i 1893

Nor, 2011

Kulturhaven – en unik totalopplevelse!

Kulturhaven er designet og drives av konsert og teaterprodusent

Jan W. Schüssler og blomsterdesigner Kjetil Strandabø.

Anlegget er bygget opp i perioden 2000-2004, og består av flere tidligere rivningstruede bygninger fra perioden 1700-1856 fra Vestfold, Kragerø og Alvdal, som er gjenoppført og totalrestaurert som privat kultursenter.

Kulturhaven er i ferd med å bli et nasjonalt kraftsenter for bygningsvern.

Kulturhaven byr på unike interiører fra perioden, med festsalen og kammerteateret som naturlige midtpunkt.

Du kan dessuten under spesielle arrangementer oppleve det gamle bakekjøkkenet og husets "prat og vinstue" fra 1700 i full aktivitet.

Hageanlegget har hentet inspirasjon fra bl. a. Victoriatidens engelske hageanlegg.

Kulturhaven arrangerer i tillegg konserter, forestillinger, utstillinger og foredrag. For en lang rekke av landets fremste kunstnere er kulturhaven blitt et "must".

Stedet er også blitt et yndet fotoobjekt for interiørblader, bok- og presseorganer – nå kan du selv oppleve hvorfor...

